

Pedagogická komunikace

Reflexe četby
Základní pojmy
IRF struktura
Využití prostoru
Emocionální stránka komunikace

Umět komunikovat se vyplatí 😊

- ▶ https://www.youtube.com/watch?v=MMI0Q_uPRu8

Reflexe četby

- ▶ **Pedagogická komunikace**
- ▶ Pokuste se svými slovy charakterizovat pedagogickou komunikaci (funkce, aktéři, obsah, podoba, pravidla).
- ▶ Jak direktivní a demokratická komunikační pravidla ovlivňují pedagogickou komunikaci ve školní třídě? Uveďte příklad z vlastní zkušenosti.
- ▶ **Verbální a neverbální komunikace**
- ▶ Pokuste se definovat výukový dialog. Na co je třeba dbát, aby se výukový dialog dařil?
- ▶ Jaké otázky podporují výukový dialog? Vytvořte příklady.
- ▶ Proxemika se zabývá tzv. osobními zónami. Jaké zóny (sféry) v prostoru třídy učitel využívá?
- ▶ **Základní charakteristika výukové komunikace a zpětná vazba**
- ▶ Co znamená zkratka IRF?
- ▶ Jak rozumíte rozdělení zpětné vazby na pozitivní (Gavora, 2005) a negativní zpětnou vazbu (Mareš & Křivohlavý, 1995)?

Pedagogická komunikace a interakce

- **Základní pojmy:**
- **Sociální interakce** – vzájemné aktivní působení, ovlivňování jedinců, skupin a prostředí; jeden subjekt vyvolává svým jednáním změnu v jednání druhého subjektu (Hartl, 1994)
- **Sociální komunikace** – Sdělování, tj. výměna informací (Mareš, Křivohlavý, 1995)
- **Pedagogická interakce** – vzájemné působení dvou nebo více subjektů v průběhu výchovně vzdělávacího procesu
- **Pedagogická komunikace** – Vzájemná výměna informací mezi účastníky výchovně vzdělávacího procesu, která slouží výukovým cílům (Gavora, 1988)

- **Funkce pedagogické komunikace ve v-v procesu:**
- zprostředkovává společnou činnost účastníků nebo jednotlivých pracovních skupin;
- zprostředkovává vzájemné působení účastníků v nejširším smyslu včetně výměny informací, zkušeností, ale i motivů, postojů, emocí;
- zprostředkovává osobní i neosobní vztahy;
- formuje všechny účastníky pedagogického procesu, zejména pak osobnost žáků;
- je prostředkem k uskutečňování výchovy a vzdělávání, neboť cíl, učivo, metody atd. nemohou vystupovat v pedagogickém procesu přímo, ale ve slovní či mimoslovní podobě;
- konstituuje každý výchovně vzdělávací systém, neboť tvoří jednu z jeho hlavních složek, zajišťuje jeho fungování, vnáší do něj pohyb, vývoj, dynamiku, udržuje jeho stabilitu.

Co bylo špatně?

Základní pojmy

- ▶ **Sociální interakce**
 - vzájemné aktivní působení, ovlivňování jedinců, skupin a prostředí
- ▶ **Pedagogická interakce**
 - vzájemné působení dvou nebo více subjektů v průběhu výchovně vzdělávacího procesu
- ▶ **Sociální komunikace**
 - sdělování, tj. výměna informací
- ▶ **Pedagogická komunikace**
 - Vzájemná výměna informací mezi účastníky výchovně vzdělávacího procesu, která slouží výukovým cílům

Základní pojmy

pedagogická komunikace

X

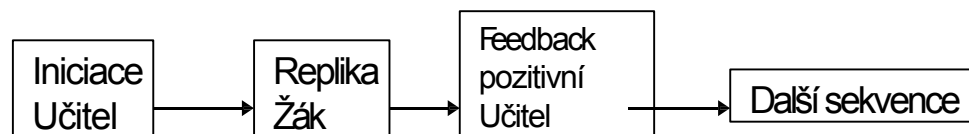
výuková komunikace

výměna informací mezi učitelem a žáky
v rámci vyučovací jednotky

Funkce pedagogické komunikace

- ▶ prezentace obsahu vzdělávání
- ▶ naplňování cílů výchovy a vzdělávání
- ▶ řízení třídy
- ▶ utváření vztahů mezi učitelem a žáky či mezi žáky vzájemně
- ▶ utváření klimatu ve třídě

IRF struktura

- Jde tedy o tříložkovou sekvenci, kterou otevírá i uzavírá učitel.
- Příklady?

U: „Jaké je hlavní město Argentiny?“

Ž: Buenos Aires.

U: Ano, správně...“

Vyzkoušejte si IRF struktury

- ▶ Ve dvojici formulujte otázku a odpověď dle IRF struktury v několika sekvencích
- ▶ Průběžně se v roli Učitel – Žák prostřídejte

Využití prostoru – Proxemika

- ▶ prostorové chování
- ▶ proxemika je sdělování oddálením či přiblížením
- ▶ vzdálenost může ovlivňovat mezilidskou komunikaci: proxemika vyjadřuje vliv vzdálenosti na úroveň komunikace

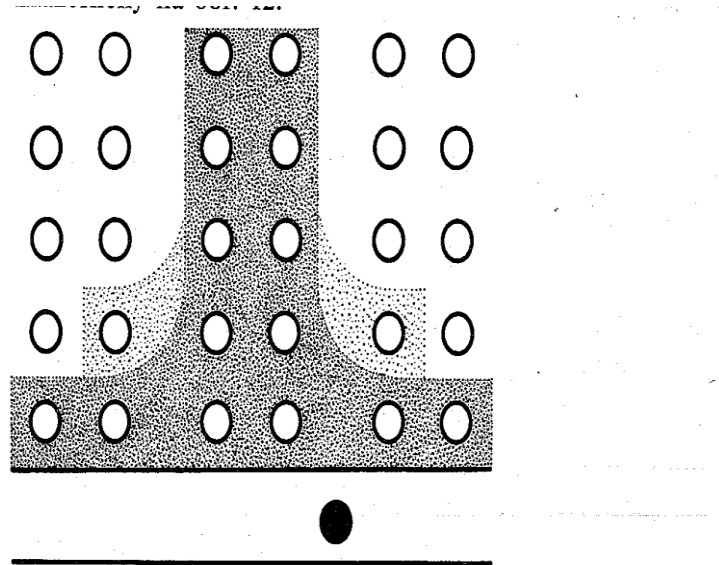
Proxemické zóny

- ▶ **Veřejná zóna:** 900 cm – 350 cm. Vnímáme při ní několik osob. Patří sem veřejné projevy.
- ▶ **Společenská zóna:** 350 – 120 cm. Setkáme se s ní při kontaktu v zaměstnání, úředních jednáních atd.
- ▶ **Osobní zóna:** rozmezí 120 – 45 cm. Jde při ní o důvěrnější sdělování informací.
- ▶ **Intimní zóna:** je od 45 – 0 cm. Týká se většinou pouze rodiny a nejbližších lidí.

Proxemika ve škole

- ▶ Ve škole jsou běžné situace, kdy je rozmístění účastníků neměnné. Jak může přesto učitel využívat prostoru třídy?
- ▶ Má tzv. sálové uspořádání vliv na pedagogickou komunikaci?
- ▶ Komunikuje učitel se všemi žáky stejně nebo jsou ve třídě místa s různou mírou aktivity?

Akční zóna učitele

Obr. 12 *Akční zóna učitele v běžné učebně* (hustější tečkování označuje rozsah zóny podle Adamse a Biddle, 1970; řidší tečkování podle Turnera, 1982. Učitel je vyznačen černě)

Gavora (1994) podobu této zóny vysvětluje tím, že velký význam zde má fyzická blízkost, kdy učitel komunikuje především s těmi žáky, kteří jsou k němu nejbližší a se kterými může navázat vizuální kontakt.

Vše jen v rukou učitele?

- ▶ Ovlivňují žáci akční zónu a pedagogickou komunikaci?
- ▶ Termín „zóna aktivní účasti“ používá Atwoodová a Leitnerová (in Mareš, Křivohlavý, 1995) pro pojmenování procesu, kdy je komunikace a podoba komunikačních zón ovlivňována zvýšenou aktivitou ze strany žáků.
- ▶ Schnitzerová a Kontírová (1995, 1996) doložily, že žáci sedící v zóně aktivní účasti nejen vykazují vyšší míru aktivity, ale zároveň vykazují nižší míru aktivity nežádoucí. Navíc žáci, kteří bývají označováni za prospěchově podprůměrné, častěji obsazují místa mimo fyzický a zrakový kontakt vyučujícího (tedy mimo zónu).

Ukázka z výzkumů

- ▶ *Komunikační procesy na II. Stupni základní školy z hlediska prostorového uspořádání jednotlivých aktérů* (Veronika Domkářová):
<http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/201/316>

Pohyb vyučujících v prostoru třídy:

Chodci:

„Myslím, že jak změním jakoby tu pozici v tý třídě, když jdu dopředu, tak jakoby se ta pozornost prostřídá no...“

Myslivci:

: „No, u tabule, u stolku, a nebo si sednu na přední, doprostřed na lavici a tím pádem jako na lavici žákovskou.“

Strážci:

„Většinou sem, neseďm, ale stojím vedle stolku mezi prvníma lavicema u první a druhý řady. Často někdy chodím taky ještě na druhou stranu mezi druhou a třetí řadu.“

Emocionální stránka pedagogické komunikace

Základní pravidla

- ▶ Naslouchat projevu žáka
- ▶ Snažit se vcítit
- ▶ Akceptovat situaci
- ▶ Reagovat pozitivně
- ▶ Nezesměšňovat
- ▶ Reagovat s humorem
- ▶ Nebýt pro žáka uzavřený
- ▶ Využívat komunikačních her vedoucích k větší otevřenosti

Komunikační hry – sochař

- ▶ **Popis hry:** Polovina hráčů se stane „modelovací hmotou“, ostatní jsou „sochaři“. Nyní „sochaři“ z „hmoty“ modelují různé sochy. Musí při tom dávat pozor, aby svůj „model“ nezranili.
- ▶ **Varianta:** „Modelovací hmota“ má při tvarování zavřené oči a pokouší se uhodnout, co znázorňuje.

- ▶ Mareš, J. & Křivohlavý, J. (1995) Komunikace ve škole.
- ▶ Gavora, P. (2005) Učitel a žáci v komunikaci.
- ▶ Nelešovská, A. (2005) Pedagogická komunikace v teorii a praxi: význam komunikace, vztah učitele k žákovi, komunikace ve škole, ukázky. Vydání 1. Praha: Grada.
- ▶ Šed'ová, K., Švaříček, R. & Šalamounová, Z. (2012) Komunikace ve školní třídě. Vyd. 1. Praha: Portál.